

Polskie Towarzystwo Numizmatyczne
Oddział w Gdansku

Medal projektowała - Krystyna Frejer

Gdańskie Zeszyty Numizmatyczne

11

**Gdańskie Zeszyty
Numizmatyczne**

Redaguje
zespół w składzie:

*Aleksandra Szymańska
Miłosz Frąckowiak
Aleksander Kuźmin
Janusz Sobczak*

WYDAWCA:

Polskie Towarzystwo
Numizmatyczne
Oddział - Gdańsk
Prezes Zarządu:
Aleksandra SZYMAŃSKA
Instytut Pieniądza
Spółka Z O.O.
Prezes Zarządu:
Henryk KOŚCIŃSKI

Adres Redakcji: 80 - 958 GDAŃSK, ul. Marlacka 25/26 tel. 31 50 32
lub: 81 - 601 GDYNIA, ul. Apollina 38 (Al. Kuźmin)

Redakcja nie odpowiada
za treść zamieszczanych
reklam i ogłoszeń.

Za treść artykułów
odpowiedzialni są
autorzy.

Nakład: 200 egzemplarzy

*Szanowni PT Czytelnicy
Wydawcy: Instytut Pieniądza
oraz PTN Oddział Gdańsk
uprzejmie zapraszają wszystkich
zainteresowanych do zamiesz-
czania reklam i ogłoszeń na
łamach Gdańskich Zeszytów
Numizmatycznych.*

Cennik reklam czarno - białych:

- cała strona - 600 tys. zł.
- 1/2 strony - 300 tys. zł.
- 1/4 strony - 150 tys. zł

Ogłoszenia drobne - 1 słowo:

- 500 zł dla czł. PTN
- 1.000 zł dla pozostałych

Już dziś warto zarezerwować miejsce na reklamę swojej firmy

Polskie Towarzystwo Numizmatyczne
Oddział w Gdańsku

**GDAŃSKIE ZESZYTY
NUMIZMATYCZNE
NR 11/93**

GDYNIA 1993

DO HISTORYKÓW

PROFESJONALNYCH I AMATORÓW
MIŁOŚNIKÓW HERALDYKI I GENEALOGII

Niniejszym komunikujemy, że tworzy się
TOWARZYSTWO HERALDYCZNO - GENALOGICZNE
Wszystkich chętnych pragnących wziąć udział
w zebraniu założycielskim prosimy o kontakt listowy na adres:

Aleksander Kuźmin, 81 - 601 GDYNIA, ul. Apollina 38

W liście prosimy podać :

- IMIĘ /IMIONA/ NAZWISKO
- DATĘ URODZENIA
- MIEJSCE URODZENIA
- IMIONA RODZICÓW
- ADRES ZAMIESZKANIA
- MIEJSCE PRACY

/Ww. dane wymagane są w dokumentach rejestracyjnych
Towarzystwa/. O terminie i miejscu zebrania zostaną Państwo
powiadomieni listownie.

Prosimy o załączenie znaczka pocztowego .

Za organizatorów

/-/ Al. Kuźmin

W NUMERZE:

Franciszek Otto	- Monety miasta Elbląga /część I/	- 5
Małgorzata Gizińska	- Dzieje zbiorów numizmatycznych w Elblągu. Wybitni numizmatycy elbląscy. /część I/	- 12
Aleksander M. Kuźmin	- Nowości wydawnicze	- 16
Henryk Kościński	- Nowości Emisyjne NBP	- 17
Aleksander M. Kuźmin	- Aukcje	- 19
Aleksander M. Kuźmin	- Sprawozdanie ze Zjazdu PTN	- 22

MONETY MIASTA ELBLĄGA

/CZĘŚĆ I/

Pierwsze oddziały krzyżackie pod dowództwem landmeistra (mistrza krajowego) Hermanna Balka przyszły na pogranicze ziem mazowiecko - pruskich w roku 1230 a w 1237 roku w pobliżu dawnego pruskiego grodu Truso Krzyżacy zbudowali zamek, a powstała przy nim osada o nazwie Elbląg otrzymała w roku 1246 miejskie prawo lubeckie.

Z racji swego położenia Elbląg stał się portem, ośrodkiem handlu i członkiem Hanzy. Pierwszą mennicę założono w Elblągu około 1246 roku. / *Działalność mennicy zlokalizowanej w Elblągu nie wiązała się z miastem - była to mennica państwowa. Elbląg w okresie panowania krzyżackiego przywilejów mennicznych nie posiadał* /. Bito tu denarki /niem. fenigi/ - zwane później w literaturze numizmatycznej - brakteatami

Elbląskie brakteaty.

z obowiązkiem ich wymiany tylko co 10 lat w stosunku 12 nowych fenigów za 14 starych. Było to zarządzenie w pewnym sensie protekcyjne ponieważ inne miasta ówczesnie władane przez Krzyżaków musiały dokonywać wymiany co roku, a nawet częściej.

Panowanie krzyżackie w Elblągu trwało do roku 1454. W wyniku wojny trzynastoletniej i na mocy traktatu toruńskiego w roku 1466 - Elbląg wszedł jako wolne miasto w skład Rzeczypospolitej, za panowania Kazimierza Jagiellończyka. Król zezwolił na bicie szelągów, jednak tylko na czas trwania wojny z Krzyżakami, oraz lichych beznapisowych denarów w formie brakteatów guziczkowych. Stąd pewnie szelągi te są rzadsze od ówczesnych szelągów gdańskich i toruńskich. Istnieje kilka typów tych szelągów, a łącznie z odmianami w napisach Vossberg^{1/} wymienia 29 różnorodności.

Brakteaty znane są w trzech odmianach, rysunki których przedstawiono poniżej:

Za czasów Zygmunta I - z powodu braku drobnej i dobrej monety król zezwolił na otwarcie mennicy: po raz pierwszy w roku 1530 do lipca 1537 i ponownie od roku 1538 do 1540.

Wybito w tym czasie:

Denary - wówczas nazywane fenigami - bezroczne wybite w 1530 roku oraz datowane 1539 - te ostatnie bardzo rzadkie.

Szelągi - bite w latach 1530 - 1534 oraz z drugiego okresu z datami 1538 i 1539.

Grosze - bite w latach 1533 - 1535 i 1538-1540; z lat 1533 - 1538 z mieczem w lewej łapie orła, w 1539 w lewej lub prawej, a w 1540 - tylko w prawej.

Vossberg^{2/} powątpiewa w istnienie unikatowego grosza z 1530 roku; natomiast Tyszkiewicz^{3/} oraz Kopicki^{4/} wymieniają tę monetę jako unikat.

A. Białkowski i T. Szweycer^{5/} podają, cytując:

"Znany jest także bardzo rzadki grosz z 1530 roku ale E. Bahrfeld przypuszcza, że data ta jest błędna wynikająca ze złego odczytu zatartego mocno napisu". A M. Gumowski^{6/} wymienia go pod numerem 665 ze wskazaniem na zbiór Garwolińskiego. /

Trojaki - bite w latach 1535-37 ze znakami E- I (elbinge incicus - elbląskiego rytowania)

/ Literę E I w katalogu E. Kopickiego tłumaczone są jako: E - inicjał miasta Elbląga; I - inicjał zarządcy i dzierżawcy mennicy Jostusa Ludwika Decjusza /

oraz w latach 1539 i 1540 bez liter E I . Podany przez E.Kopickiego^{7/} rocznik 1538 nie jest notowany w innej znanej mi literaturze. /M.Gumowski^{8/} wymienia tego trojaka pod numerem 668 z uwagą: "ma też istnieć 1538 prawdziwy i fals. /

Szóstaki - bardzo rzadkie, bite tylko w 1535 roku i 1536 ze znakami EI. W latach 1541 do 30.I.1546 mennica elbląska miała zlecenie bicia tylko monet pruskich, a więc nie pod herbem Elbląga.

Za panowania Zygmunta Augusta - mennica elbląska otrzymała zezwolenie na bicie jedynie ograniczonej ilości denarów. Bito je w latach 1552 (bardzo rzadkie) oraz w 1554 - 1557. Są podobne w rysunku jak z czasów Zygmunta I.

Za panowania Stefana Batorego mennica elbląska była nieczynna.

Z czasów Zygmunta III notowana jest tylko jedna moneta bita z napisem i herbem rodzimym (snopek) tego władcy. Jest to unikatowy szeląg z roku 1614. Vossberg^{9/} go nie notuje - brak także w katalogu Czapskiego^{10/}. Reprodukowany w Kopickim^{11/}.

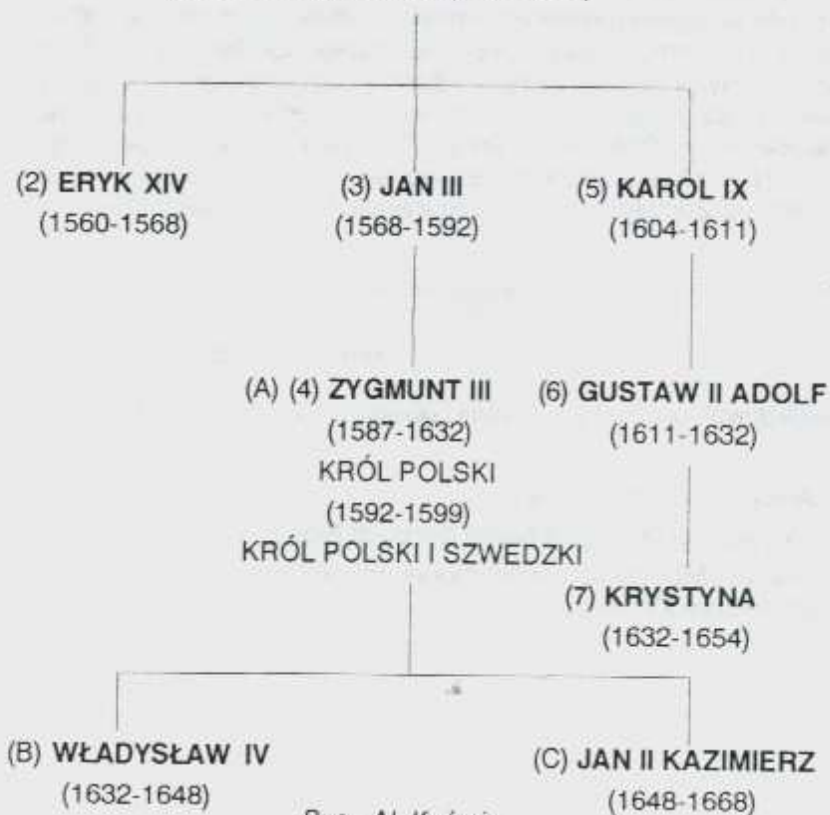
/E.Kopicki "Skorowidz pieniędzy polskich" część 3, str.11, nr 6893 wymienia także szeląga z 1617 o stopniu rzadkości R₈ /.

Natomiast wiele rodzajów monet bito w Elblągu w czasie okupacji szwedzkiej w latach 1626 - 1636.

Trochę historii. Dynastia Wazów w Szwecji rozpoczęła się od Gustawa I. Jego następcami byli kolejno: Eryk XIV (1560 - 1568) i Jan III (1568 - 1592). Żoną Jana III, który początkowo był księciem Finlandii, była Katarzyna Jagiellonka - córka Zygmunta Starego i królowej Bony. Bracia byli zwaśnieni i Eryk podejrzewając zdradę zajął stolicę Abo (Turku) ówczesnej Finlandii, uwięził Jana i jego żonę. Po siedmiu latach sytuacja się odwróciła, Jan uwięził Eryka i jako Jan III rządził Szwecją od 1568 do 1592r.

Poniżej zamieszczono uproszczoną genealogię WAZÓW.

(1) GUSTAW I WAZA (1521-1560)

Rys. Al. Kuźmin

W międzyczasie w Polsce - po niefortunnej elekcji Henryka Wależusza - królem polskim został syn Jana III i Katarzyny Jagiellonki - Zygmunt III (1587 - 1632). W roku 1592 umiera Jan III i Zygmunt III zostaje równocześnie królem Szwecji. Jednak nie zamierzał rządzić tam osobiście. Chcąc być tylko bliżej Szwecji przenosi w Polsce stolicę z Krakowa do Warszawy, a w Szwecji ustanawia regencję.

Stan ten trwa tylko do 1592r. bowiem Zygmunt III był zagorzałym katolikiem i popadł w konflikt ze szwedzką opozycją protestancką, na czele której stanął regent, stryj króla Karol Sudermański. Ostatecznie, po klęsce pod Linkoping (1598), Zygmunt został zdetronizowany, ale nie zrezygnował z tronu i tytułu. I tu - obok rywalizacji o Inflanty - tkwi źródło wojen polsko - szwedzkich. Początkowo wojna z Karolem Sudermańskim /późniejszym królem Karolem IX/ odbywała się na terenie Inflant z przewagą militarną wojsk polskich, ale później jego syn Gustaw II Adolf opanował Rygę i większą część Inflant. Po krótkotrwałym rozejmie w Mitawie (1622) wojna została wznowiona. Szwedzi ruszyli na Prusy Książęce i Prusy Królewskie, 6 lipca 1626 wylądowali w Piławie, 13 lipca podeszli pod silnie wzmocniony Elbląg, ale już w dwa dni potem miasto poddało się. Zostały zajęte także Braniewo, Tczew a potem Puck.

/ ciąg dalszy w następnym numerze/

Franciszek Otto

/Zredagował, opatrzyl przypisami i uwagami - Aleksander M. Kuźmin/

Ilustracje monet pochodzą z:

- F. A. Vossberg; Munzgeschichte der Stadt Elbing;
- St. Kubiak; Monety i stosunki monetarne w Prusach Królewskich w drugiej połowie XV wieku.

PRZYPISY

- 1/ F. A. Vossberg; Munzgeschichte der Stadt Elbing; Berlin, 1844 str. 6-8.
2/ op.cit. str. 15, 16.
- 3/ Józef Tyszkiewicz; Podręcznik numizmatyczny zawierający ceny amatorskie monet polskich od 1506 do 1795 roku; Reedycja W-wa, 1970 str. 4.
- 4/ Edmund Kopicki; Katalog podstawowych typów monet i banknotów polskich oraz ziem historycznie z Polską związanych; Warszawa, 1976 tom II str. 31.
- 5/ Andrzej Białkowski i Tadeusz Szweyca; Monety ostatnich Jagiellonów; Warszawa, 1975 str. 188.
- 6/ Marian Gumowski; Podręcznik numizmatyki polskiej; Kraków, 1914 nr. 665.
7/ op. cit. tom II str. 32.
8/ op. cit. nr 668.
9/ op. cit.
- 10/ Emeryk Hutten Czapski, Catalogue de la collection des medailles et monnaies polonaises, tom 1-5, Graz, 1957.
- 11/ op. cit. tom II str. 272.

Panorama Elbląga wykonana przez Kacpra Hennebergera z 1554 roku
/ze zbiorów AP Gd./

DZIEJE ZBIORÓW NUMIZMATYCZNYCH W ELBLĄGU.

NUMIZMATYCY ELBLĄSCY.

/ CZĘŚĆ I /

Początki zbiorów numizmatycznych miasta Elbląga związane są z biblioteką Gimnazjum Elbląskiego. Została ona założona w 1601 roku i gromadziła oprócz książek różnego rodzaju pomoce szkolne w postaci map, globusów, okazów przyrodniczych, minerałów oraz różnych osobliwości. Pośród tych różnorodnych zbiorów pierwsze monety – rupie z wybrzeża malabarskiego w Indiach – pojawiły się w I połowie XVIII wieku¹.

Ważną rolę w rozwoju bibliotecznego zbioru numizmatycznego odegrał rektor gimnazjum a jednocześnie kierownik biblioteki **Jerzy Daniel Seyler** (1735-1745), z zamiłowania i wykształcenia numizmatyk. Po ukończeniu studiów w Niemczech w latach 1710-1714 uzupełnił on swoje wykształcenie podróżą naukową po Niemczech, Niderlandach, Francji, Szwajcarii i Austrii. Odwiedzając Cesarską Bibliotekę we Wiedniu zapoznał się dokładnie ze znajdującym się tam Gabinetem Medali, Pokojem Antycznym oraz Magazynem Sztuki.

Od czasu powierzenia Seylerowi zarządu biblioteki znacznie powiększyły się, oprócz książek, również zbiory przyrodnicze, mineralogiczne i numizmatyczne. Był on także autorem wielu prac naukowych z dziedziny historii, filologii oraz numizmatyki².

W 1737 roku organizował obchody 500-lecia Elbląga oraz zainicjował wybite z tej okazji pamiątkowego medalu, autorstwa Petera Paula Wernera. Medal został wybit w Augsburgu, ponieważ Elbląg nie posiadał wtedy własnej mennicy³.

Ważny wkład w rozwój numizmatyki elbląskiej miał również Jan Daniel Hoffman (1746-1766), konrektor gimnazjum oraz lektor języka polskiego. Należał on, obok Seylera do najwybitniejszych uczonych pracujących w gimnazjum w XVIII wieku. Był autorem wielu prac naukowych z dziedziny historii Polski, Zakonu Krzyżackiego i Prus Królewskich oraz dotyczących dziejów drukarstwa polskiego. Stworzył również kilka przedstawień teatralnych, poświęconych między innymi zagadnieniom monetarnym. W sztukach wystawionych w 1756 i 1761 roku poruszył problematykę znajdowanych na terytorium Prus monet rzymskich, bizantyjskich, arabskich, zachodnioeuropejskich i słowiańskich oraz omawiał przywileje menniczne Krzyżaków dla miast pruskich. W sztukach tych wystawiono po jednym dialogu w języku polskim. W pierwszym z nich uczniowie dyskutowali o stratach, jakie przynosi skupywanie przez nieuczciwych mincerzy i Żydów grubych srebrnych monet i przetapianie ich na monety o bardzo niskiej próbie srebra. Temat był wtedy bardzo aktualny, ponieważ król pruski Fryderyk II rozpoczął właśnie na wielką skalę produkcję fałszywej monety polskiej. W drugim dialogu dyskutowano na temat walki mieszczan elbląskich o zachowanie przywilejów mennicznych, podkreślając płynące z nich korzyści ekonomiczne⁴.

Zbiór monet w bibliotece gimnazjalnej wzrósł znacznie za rektora i bibliotekarza **Jana Langego** (1745-1780), dzięki darowiźnie aptekarza a z zamiłowania numizmatyka **Jana Henryka Dewitza** (1706-1767). Około 1760 r. przekazał on bibliotece zbiór 894 starych monet, zbieranych przez niego przez 30 lat i zinwentaryzowanych w specjalnym katalogu. Dewitz, autor prac historycznych dotyczących Elbląga, umieszczał w nich liczne ryciny monet⁵.

Podobnie czynił Jan Henryk Amelung (1746-1796) - kupiec i zarazem kronikarz, zainteresowany sfragistyką, heraldyką i numizmatyką⁶. Jak wielkim zainteresowaniem wśród mieszczan elbląskich cieszyła się problematyka numizmatyczna, świadczyć może również fakt, iż historyk i kronikarz miasta Gotryd Gotsch (1724-1795) podczas swej podróży do Warszawy w 1767 roku zwiedzał także mennicę królewską⁷.

Przez dłuższy czas po pierwszym rozbiore Polski biblioteka gimnazjalna, a wraz z nią zbiory numizmatyczne, przeżywały okres stagnacji, spowodowany zwłaszcza wojnami napoleońskimi. W ich wyniku utraciła nawet na pewien czas, na rzecz Muzeum i Biblioteki Narodowej w Paryżu, oprócz kilku książek również monetę z czasów cesarza Ottona I.

W 1826 roku kierownictwo biblioteki objął **J.A.Merz**, który sporządził wydany drukiem katalog monet, zawierający ich 1414, w tym 400 rzymskich, 266 polskich i 118 elbląskich.

Pozostałą część zbioru stanowiły monety prawie wszystkich krajów Europy a nawet Azji, wśród nich między innymi tureckie, arabskie i hinduskie⁸.

W 1846 roku nastąpił rozdział biblioteki od gimnazjum, ze względu na upaństwowienie szkoły. Zbiory biblioteczne pozostały jednak nadal własnością miasta i zajmowały to samo pomieszczenie w budynku gimnazjum. Dopiero 8 listopada 1864 roku Magistrat Miasta Elbląga postanowił wydzielić istniejący przy bibliotece zbiór monet, starej broni oraz innych ciekawostek i przenieść go na najwyższe piętro ratusza Nowego Miasta do 1-2 pomieszczeń, w celu stworzenia miejskiej kolekcji sztuki i starożytności. Postanowiono tu odtąd gromadzić obiekty związane z historią miasta oraz z różnymi dziedzinami wiedzy i sztuki a zbiory ówczesne określano mianem "zbiorów sztuki" lub "ratuszowym gabinetem antyków". Ostateczne przeniesienie zbiorów muzealnych do ratusza nastąpiło w marcu 1865 roku a ich pierwszym opiekunem został kasztelan Seidlitz, który opracował pierwszy katalog - przewodnik po zbiorach. Obok obiektów bardzo cennych trafiły tu także przypadkowe, np. przyrodnicze, ponieważ częstym kryterium wydzielenia było to, że obiekt nie był książką⁹.

W roku 1868 zbiory numizmatyczne uległy znacznemu powiększeniu dzięki darowiźnie aptekarza **Ferdynanda Neumanna** (1791-1869). Był on zbieraczem rękopisów i starodruków, starych map i sztychów oraz monet a zasłynął zwłaszcza jako odkrywca "księgi elbląskiej". Wśród innych rzeczy podarował on miastu bogaty zbiór monet, głównie elbląskich i pochodzących z innych miast pomorskich¹⁰.

Znaczny rozwój elbląskiego muzeum, jak również zbiorów numizmatycznych, nastąpił po roku 1878, kiedy to powstałe w 1873 roku "Elbląskie Towarzystwo Starożytności" połączyło swoje zbiory z zakresu historii kultury materialnej ze zbiorami miejskimi i zasilalo je

odtąd nowymi nabytkami sprowadzonych wykopalisk. Jednocześnie regułą stało się to, że kustoszem muzeum zostawał członek zarządu Towarzystwa, a najczęściej jego przewodniczący¹¹.

Małgorzata Gizińska

PRZYPISY

- 1/ J. Lasota, Zarys dziejów biblioteki elbląskiej (1601-1945), "Rocznik Elbląski", t. 1, s. 108.
- 2/ M. Pawlak, Nauczyciele gimnazjum elbląskiego w latach 1535-1772, cz.II, "Rocznik Elbląski" t. 6, s. 168-169.
- 3/ H. Lingeberg, Georg Daniel Seyler, "Westpreussen-Jahrbuch", t. 37, 1987, s. 59, 66.
- 4/ M. Pawlak, Z dziejów nauczania języka polskiego w gimnazjum elbląskim w XVIII w.; Działalność lektora J.D.Hoffmana, "Rocznik Elbląski", t. 6, s. 168-169.
- 5/ J. Lasota, op. cit., s. 111-112.
- 6/ J. Czaplicka, W. Klesińska, Archiwum Miasta Elbląga. Przewodnik po zespołach, Warszawa 1970, s. 74.
- 7/ W. Klesińska, Niektóre dowody polskości Elbląga w XVI-XVIII w. "Rocznik Elbląski" t. 2, 1963, s. 89.
- 8/ J. Lasota, op. cit. s. 113.
- 9/ B.Ehrlich, Das Stdtische Museum (w:) T. Lockemann, Elbing 1926, s.68.
- 10/ J.Lasota, op. cit., s. 117.
- 11/ B. Ehrlich, op. cit., s. 68-69.

NOWOŚCI WYDAWNICZE

/

BIERZ ZA DOBRĄ MONETĘ, Józef Medwid, Radomsko, 1993.

Książeczka wydana staraniem koła PTN w Radomsku, autorstwa znanego nam z licznych artykułów zamieszczanych w GZN Pana Józefa Medwida. Książeczka zawiera liczne sentencje i przysłowia związane z pieniądzem. Ukazały się jej dwie wersje, bibliofilska oraz zwykła (w nakładzie 100 egz. - wersja bibliofilska oraz 100 egz. - wersja zwykła) obie bardzo pięknie i starannie wydane.

Niewielki nakład, piękna szata graficzna a przede wszystkim jej treść skłaniają mnie do gorącego polecenia tej pozycji PT Czytelnikom.

/

PIENIĄDZ ZASTĘPCZY GDAŃSKA, Bogumił Sikorski, Piła, 1993.

Pozycja w formie broszury powielanej na kserografie, wydana zapewne własnym sumptem. Jak to wynika z podtytułu, broszura owa jest pierwszą częścią całości i obejmuje historię gdańskiego pieniądza zastępczego z terenu Gdańska za lata 1914 - 1923 emisje urzędowe.

Dotychczas w polskiej literaturze numizmatycznej najpełniejsze opracowanie gdańskiego pieniądza zastępczego przedstawiono w pracy Mariana Gumowskiego i Mariana Pelczara z 1960 roku. Po upływie ponad 30. lat praca Gumowskiego i Pelczara wymagała uzupełnień o nowo odkryte i ujawnione fakty. Próba takiego właśnie uzupełnienia i na nowo skatalogowania gdańskiego pieniądza zastępczego podjął Pan Bogumił Sikorski w omawianej broszurze. Temat poruszony przez B. Sikorskiego jest niezwykle pasjonujący i mam nadzieję spotka się z żywym zainteresowaniem kolegów z naszego Oddziału.

Jedynym mankamentem omawianej pozycji jest jej szata graficzna. Należy mieć nadzieję, że w przyszłości zostanie ona wydana profesjonalnie z kolorowymi wizerunkami gdańskich pieniędzy zastępczych.

W jednym z najbliższych numerów GZN postaramy się zamieścić merytoryczną recenzję sygnalizowanej tu tylko pozycji.

Aleksander M. Kuźmin

NOWOŚCI EMISYJNE N B P

/Styczeń - kwiecień 1993/

W dniu 26.02.93 r. Narodowy Bank Polski wprowadził do obiegu nową srebrną monetę o nominale 200.000 zł wybitą z okazji 750. rocznicy nadania praw miejskich Szczecinowi.

Na rewersie monety, projektu pana **Alfreda Kózki** - pomieszczona jest na tarczy herbowej, stylizowana głowa gryfa w koronie. Po bokach tarczy, umieszczono daty: 1243 - 1993 a w otoku półkolisty napis: "750 ROCZNICA NADANIA PRAW MIEJSKICH SZCZECINOWI".

Natomiast na awersie, którego autorką projektu jest pani **Stanisława Wątróbska-Frindt**, umieszczony jest wizerunek orła ustalony dla godła RP. Pod orłem, znajduje się oznaczenie wartości nominalnej monety, a po jego bokach, oznaczenie roku emisji: 1993. Ponadto, pod lewą /heraldycznie/ łapą orła, pomieszczony został znak mennicy warszawskiej m/w.

Moneta ta została wybita w srebrze (750/1000), stemplem lustrzanym. Waży 16,5 g. a średnica jej wynosi 32 mm.

Wielkość emisji - 20.000 szt.

/

W miesiąc później, tj. 29.03.93r. weszła do obiegu kolejna srebrna moneta (999/1000), tym razem o wartości nominalnej 300.000,-zł. Moneta została wybita stemplem lustrzanym z okazji 50-tej rocznicy powstania w Getcie Warszawskim. Rewers, który wykonano według projektu pani Roussanki Nowakowskiej, przedstawia wyciągnięte ku górze ręce zza wyszczerbionego muru oraz półkolisty napis: "50 ROCZNICA POWSTANIA W GETCIE WARSZAWSKIM".

Natomiast awers tej monety, został wykonany według projektu pani Ewy Tyc-Karpińskiej. Przedstawia on wizerunek orła ustalony dla godła RP. Po bokach orła znajduje się oznaczenie roku emisji: 1993 a pod nim, oznaczenie wartości nominalnej monety.

Pod lewą /heraldycznie/ łapą orła, pomieszczono znak mennicy warszawskiej. Na zewnątrz godła znajduje się półkolista napis: "RZECZPOSPOLITA POLSKA" całość w obwódce składającej się z 36 drobnych kwadracików.

Moneta waży 31,1 g. i ma średnicę 40 mm.

Wielkość emisji 30.00 szt.

W obu przypadkach, otoki monet są gładkie.

W następnym numerze podamy plan emisyjny NBP na rok 1993.

Henryk Kościński

AUKCJE

W dniu 17.04.1993 roku w pomieszczeniach Muzeum Archeologicznego w Gdańsku odbyła się już 7. z kolei aukcja zorganizowana przez Gdański Gabinet Numizmatyczny.

Tym razem wystawiono do sprzedaży około 430 obiektów - monet, medali, banknotów, odznaczeń, obligacji, pieczęci oraz literaturę numizmatyczną. Piszę około, gdyż wiele z zapowiadanych w katalogu obiektów zostało wycofanych przed sprzedażą.

Rewelacją tej aukcji miały być licznym, tak zwane podskarbiówki, których katalog zapowiadał aż 12 sztuk, a organizatorzy przed aukcją fakt ten szeroko reklamowali. Niestety, 10 podskarbiówek zostało wycofanych, a dwie w nienajlepszych stanach, nie darzone były większym zainteresowaniem, poszły zresztą po cenie wywoławczej to jest po 1.500.000,-zł.

Dość sporym zainteresowaniem cieszyły się monety polskie z okresu przedjagiellońskiego. Z 14 wystawionych monet sprzedano 11 i to prawie wszystkie powyżej ceny wywołania. Najbardziej zacięty bój toczono o brakteat Mieszka III Starego (1173-1202) /Kop. 43 XV / z ceny wywołania 2.500.000 zł osiągnął cenę przybicia 4.750.000 zł.

Monety królów polskich od Władysława Jagiełły do Zygmunta Augusta nie miały zbytniego powodzenia i dopiero przy trojakach litewskich Stefana Batorego nastąpiło pewne ożywienie. Ceny przybicia tych trojaków osiągały sumę 300 - 400 tys. zł. Dużym powodzeniem cieszyły się, zresztą jak zwykle, monety Zygmunta III Wazy, które zostały sprzedane niemalże w komplecie a w niektórych tylko przypadkach ceny przybicia były nieco większe od cen wywoławczych. Najwyższą cenę ze wszystkich oferowanych na aukcji monet zapłacono za bydgoskiego talara medalowego Zygmunta III z 1626 roku /Kop.44.03.XII/. Była to zresztą cena wywołania a wynosiła 25.000.000,-zł. Taki sam talar oferowano na I aukcji GGN w dniach 26-28.07 1990r. za 25 milionów i za taką cenę wówczas go sprzedano. Po monetach Wazów, które cieszyły się powodzeniem, nastąpił spadek zainteresowania kupujących oferowanym materiałem i dopiero PRÓBA 10 - zł z 1934 roku, bita stemplem lustrzanym wywołała ożywienie kupujących. Poszła za 16,5 miliona przy cenie wywołania 10.000.000,-zł.

Miernym powodzeniem cieszyły się próby niklowe, których aukcjonerzy wystawili do sprzedaży 10 sztuk. Przy cenach wywoławczych 160 tys. poszły (5 sztuk) po 170-200 tys.zł.

Moneta - 2 guldeny, Wolnego Miasta Gdańska z 1932r przy cenie wywołania 2.500.000 zł sprzedana została za 3 miliony.

Monety pomorskie: szeląg Bogusława X /Kop.2.1/ z ceny wywołania 250 tys. osiągnął cenę sprzedaży 720 tys zł; grosz biskupstwa kamieńskiego z 1615 roku - cena wywołania 200 tys. - przybicia -600 tys. zł.; a talar Bogusława XIV z 1628 roku sprzedany został za 12 milionów przy cenie wywoławczej 9,5 miliona.

Monety śląskie sprzedano w komplecie, przy czym najwyższą cenę osiągnął talar Jana Chrystiana, Jerzego Rudolfa z 1609 roku /Kop.136/ i sprzedany został za 10.200.000,-zł. przy cenie wywołania 9 milionów.

Z monet obcych, dużym wzięciem cieszyły się dość licznie oferowane talary austriackie Marii Teresy, Franciszka I, Józefa II, Leopolda II, Franciszka III; oferowane w cenach 300-400 tys. sprzedawane były po 380-480 tys., a talar Franciszka III (1792 - 1835) z 1794 roku z mennicy brukselskiej z ceny wywołania 400 tys. osiągnął cenę 3.500.000 zł.

Zacięty bój stoczono o grosza praskiego (bez roku wybicia) Ludwika Jagiellończyka (1508-1526), sprzedano go ostatecznie za 820 tys. przy cenie wywołania 90.000,-zł.

W jedynym przypadku licytowano "w dół". Miało to miejsce przy talarze /numizmat uszkodzony - dziura/ z 1733 roku Brunszwiku-Wolfenbuttel z okresu panowania Ludwika Rudolfa (1714-1735) z ceny wywołania 900 tys. osiągnął cenę sprzedaży 600 tys.

Prawie zupełnym brakiem zainteresowania kupujących potraktowane zostały oferowane przez aukcjonerów medale obce i polskie.

Walczone zawzięcie o polskie obligacje z okresu Powstania Styczniowego /poniżej podano oznaczenia w/g "ILUSTROWANY KATALOG OBLIGACJI POLSKI PRZED I POROZBIOROWEJ", Jan Moczydłowski, Warszawa, 1992 PTN Zarząd Główny/ i tak:

obligacja za 100zł /str.61.S4/	cena wyw.	200 tys.	sp.	920 tys.
▪ 500zł /str.61.S5/	▪	400	960 tys.	
▪ 1000zł /str.61.S6/	▪	400	780 tys.	
▪ 5000zł /str.61.S7/	▪	580	2.500.000,-	

Oferowana literatura numizmatyczna w większości nie znalazła nabywców. Ale i tu przy niektórych pozycjach toczono zażarte boje, i tak "Wspomnienia numizmatyka", Mariana Gumowskiego, Kraków 1965, oferowane za jedyne 30 tys. znalazły nabywcę za 160 tys.zł. a rekord aukcji w wielokrotnym przebicciu uzyskały katalogi aukcyjne:

1/ Katalog aukcyjny LEO HAMERGERA z 1902 i 1913 /2 szt./ z ceny wywoławczej 50 tys. osiągnął cenę przybiccia 2.000.000 zł !!!

2/ Katalog aukcyjny J. SCHULMANNNA z 1911 i 1938 /2 szt./ oferowany za 80 tys. sprzedany za 1.150.000 zł. !!

Ogólnie z 442 oferowanych pozycji - sprzedano 266 tj. ok.60% , a 176 pozycji - bądź wycofano, bądź nie znalazło nabywców.

Podsumowując 7- mą aukcję należy stwierdzić, iż była to najslabsza z dotychczas organizowanych aukcji przez GGN, zarówno jeśli chodzi o oferowany materiał, jak i jego stan zachowania.

Aleksander M. Kuźmin

Sprawozdanie z I Walnego Zjazdu Delegatów PTN

W dniach 21-23 maja 1993 r. we Wrocławiu odbywał się I Walny Zjazd Delegatów PTN. Uroczystości poprzedzone były w dniu 21 maja spotkaniem kolekcjonerskim i aukcją numizmatyczną zorganizowaną przez PTN. Wielkich rewelacji na aukcji nie notowano.

Tegoż dnia odbyło się otwarcie wystawy numizmatycznej w Muzeum Archeologicznym. Wystawa nosiła tytuł: MONETY NA ŚLĄSKU.

Następnego dnia, tj. 22 maja odbyły się główne uroczystości. Zapoczątkowały go wyróżnienia i odznaczenia dla członków PTN.

Złotą odznakę za zasługi dla numizmatyki odznaczony został **prof. Marian Haisig**, numizmatyk i heraldyk z Wrocławia. Srebrnymi i brązowymi odznakami wyróżniono m. in. **prof. R. Kiersnowskiego**, **J. Kurpiewskiego**, **A. Zajęca**, **K. Drożdża** i **L. Kokocińskiego**. Medalami z okazji I Zjazdu wyróżniono m. in. p. **Eugenię Triller**, znaną nam z licznych publikacji w BN i WN na temat K. Beyera; oraz p. **Pikulskiego**. Nadano członkostwo honorowe trzem członkom PTN:

- 1) **Eugenie Triller**,
- 2) **Edmundowi Kopickiemu**,
- 3) **Adamowi Włękowi**.

Następnie odbyła się sesja naukowa, na której referaty swoje wygłosili:

Eugenia Triller - Wykopaliska śląskie K. Beyera,

Marian Haisig - Rola źródeł numizmatycznych w dokumentacji herbów miejskich na Śląsku,

Ryszard Kiersnowski - Moneta miejska na Śląsku i gdzie indziej,

Henryk Rusek - Mennica Fryderyka Wik. we Wrocławiu.

Po obiedzie rozpoczęły się obrady Zjazdu.

Godnym odnotowania było wystąpienie programowe prezesa PTN, którego głównym akcentem były rozważania na temat profilu i kierun-

ków działania naszego Towarzystwa. Prezes podkreślił, że powinno ono mieć charakter popularyzatorsko - naukowy, a nie stricte kolekcjonerski. Wobec prowadzonej polityki emisyjno - dystrybucyjnej monet kolekcjonerskich przez NBP, ZG nie ponosi odpowiedzialności, ani nie ma większego wpływu na dystrybucję współczesnych walorów kolekcjonerskich. Głównym zadaniem członków n/Towarzystwa jest pozyskiwanie i krzewienie wiedzy na temat historii pieniądza. Zachęcił również członków naszego Oddziału do dyskusji na ten temat.

Pod głosowanie poddano pięć zgłoszonych uchwał:

- 1) Każdy członek PTN - prenumeratorem BN,
- 2) zwiększenie liczby członków ZG z 12 na 14 osób,
- 3) poprawki do regulaminu Komisji Rewizyjnej,
- 4) poprawki do regulaminu Sądu Koleżeńskiego
- 5) przyjęcie spawozdań.

Uchwały 2 - 5 przyjęto znakomitą większością głosów. Uchwała nr 1, a więc każdy członek PTN - prenumeratorem BN, minimalną liczbą głosów odrzucono. Przy tej uchwale chciałbym się nieco dłużej zatrzymać. Otóż wg przyjętego algorytmu ustalania rocznych składek członkowskich na rok bieżący, składka wynosiłaby ok. 300 tys.

Uwzględniając liczne postulaty ZG uchwalili, jak Państwu wiadomo składkę w wys. 200 tys. Gdyby ZG skorzystał ze swojego statutowego prawa i ustalił składkę w wys. 300 tys. - BN mógłby być dostarczany każdemu członkowi n/Towarzystwa niejako za darmo (w ramach członkostwa).

Inną sprawą jest sama atrakcyjność BN. Padały różne propozycje uatrakcyjnienia treści BN. Niestety, postulaty te głównie dotyczyły cen i cenników, a więc miały charakter komercyjny, co kłóciłoby się z główną linią naszego Towarzystwa. Zachęcano do publikowania swoich artykułów w BN, albowiem, jak mawiali starożytni, *verba volant scripta manent* (słowa wypowiedziane ulatują, napisane pozostają na wieki). Niech mi będzie wolno, korzystając z tej okazji, gorąco namawiać Państwa do realizowania powyższego postulatu.

Z okazji Zjazdu wydano dwie cenne pozycje książkowe, a są to:

1/ ZAPISKI NUMIZMATYCZNE. Pismo poświęcone numizmatyce i sfragistyce. Reprint wydania z 1889r. Wydano staraniem ZG PTN. Cena 120 tys. zł.

2/ ADAMA WIĘCKA - JAN FILIP HOLZHAEUSSER (1741-1792), nadworny medalier króla Stanisława Augusta Poniatowskiego. PTN Warszawa, 1993r. Cena 90 tys. zł.

W niedzielę, a więc 23 maja, w ostatnim dniu Zjazdu, jego uczestnicy zwiedzali Wrocław i muzea wrocławskie.

Aleksander M. Kuźmin

NASTĘPNY NUMER 'GDAŃSKICH ZESZYTÓW
NUMIZMATYCZNYCH' UKAŻE SIĘ W LIPCU
1993

OGŁOSZENIA

* Sprzedam roczniki Biuletynu Numizmatycznego. Kontakt: tel. 53-78-97 po godz. 19⁰⁰.

--/*/--

* Kupię banknoty Ukrainy z lat 1918-1920. 81-601 Gdynia, ul. Apollina 38.

--/*/--

Redakcja G Z N uprzejmie zawiadamia PT Czytelników, iż posiada do wglądu następujące periodyki Oddziałów P T N :

1. ŁÓDZKI NUMIZMATYK. Rok XXI 1992.
2. Ostrowieckie Zapiski Numizmatyczne. NUMMUS nr-y 1-4.
3. GROSZ /Oddział Jastrzębie Zdrój/ nr-y 30 - 51.
4. Magazyn Numizmatyczny /Częstochowa/ nr-y 9 - 13.
5. Radomszczański Numizmatyk. Numery 1 - 6.
6. Lubelskie Wiadomości Numizmatyczne nr-y 1 - 2.

Zainteresowanych prosimy o kontakt z panem Al. M. Kuźminem.

GDAŃSKIE ZESZYTY NUMIZMATYCZNE NR 11/93

DOM FILATELISTY im. OBROŃCÓW POCZTY POLSKIEJ W GDAŃSKU

Z. & s. KUĆKO
ul. Straganiarska 28/30
PL-80-837 Gdańsk
tel. 31-05-93

ZNACZKI - MONETY - MEDALE - ODZNACZENIA

Sklep w Domu Filatelisty prowadzi w szerokim zakresie:

- skup
- komis
- sprzedaż
- wycenę walorów filatelistycznych i numimatów

Sklep poleca:

- literaturę fachową
- katalogi polskie i zagraniczne
- szeroki asortyment przyborów filatelistycznych
- albumy krajowe i importowane

Sklep oferuje:

- abonament nowości poczty polskiej i poczt świata